الحمد للہ والمنۃ للہ

کہ کتاب لاجواب مفید برائے تدریس طلباء

یعنی

انشائے نامی

بصد خوبی

در مطبع ایجاد کشن آگرہ طبع شد

بسم الله الرحمن الرحیم

هما نا فراوان منشی را سزد که بدو حرف کاف و نون بر صفحهٔ عالم این همه
نقوش بوقلمون نگاشته و لغت بیکران و بیرون از زیبد که با قلام هدایت
بر الواح گیتی جمله نصایح گوناگون تحریر ساخته صلی الله علیه و آله و اصحابه
وسلم من بعد می گوید [illegible] از رو کسے گلستان دان ابجد خوان نادانی بنده
الهی بخش المتخلص نامی که چون برادر عزیز مقبول الهی از تعلیم پندنامه
سعدی علیه الرحمة فراغت یافت برای خواندن وی این چند

حروف ارقام نموده
به انشای نامی موسوم ساختم

فصل اوّل در گفتگوی فارسی

الفاظ	معنی	الفاظ	معنی	الفاظ	معنی	الفاظ	معنی
جعد	چوٹی	نرمۂ گوش	کان کی لو	دوش	کندھا	خنصر	چھنگلیا کی پاس کی انگلی
موے	بال	میلان	سوراخ کان	کتف	کندھا	بنصر	چھنگلیا
تارک	سر	خد	گال	بازو	ڈنڈ	سینہ	چھاتی
جبین	ماتھا	شقیقہ	کنپٹی	مرفق	کہنی	پستان	چوچی
پیشانی	ماتھا	سبلت	مونچھ	آرنج	کہنی	ناف	ٹنڈی
ابرو	بھون	بروت	مونچھ	ید	ہاتھ	شکم	پیٹ
چشم	آنکھ	لب	ہونٹھ	دست	ہاتھ	رودہ	آنت
عین	آنکھ	دندان	دانت	دست راست	سیدھا ہاتھ	جگر	کلیجا
مژگان	پلک	لسان	زبان	دست چپ	الٹا ہاتھ	سپرز	تلی
مردمک	پتلی	زبان	زبان	کف	ہتیلی	فخذ	جانگھ
بینی	ناک	ریش	ڈاڑھی	ساعد	پہونچا	ران	جانگھ
پرۂ بینی	نتھنا	محاسن	ڈاڑھی	نرانگشت	انگوٹھا	کعب	گھٹنا
گوش	کان	حلق	گلا	سبابہ	شہادت انگلی	زانو	گھٹنا
تن	بدن	مداد	سیاہی	گل	پھول	خشت	اینٹ
جسم	بدن	لوح	تختی	سمن	چنبیلی	ناودان	موری
استخوان	ہڈی	سکاک	خشتیر	شرب	سولی	آبریز	پرنالہ

الفاظ	معنی	الفاظ	معنی	الفاظ	معنی	الفاظ	معنی
چرم	چمڑا	متاع	اسباب	ترنج	لیموں	زرع	کھیت
پوست	چمڑا	چرخ	آسمان	خرپزہ	خربوزہ	قفس	پنجرا
پہلو	پسلی	فلک	آسمان	خیار	ککڑی	اسپ	گھوڑا
پشت	پیٹھ	آسمان	آسمان	بادرنگ	کھیرا	شتر	اونٹ
ساق	پنڈلی	صدف	سیپی	انگوزہ	ہینگ	ناقہ	اونٹنی
اشنہ	ایڑھی	سپہر	آسمان	ہلیلہ	ہڑ	خر	گدھا
سمک	قلم	اختر	تارا	فلفل	مرچ	نرگاؤ	بیل
خامہ	قلم	کوکب	تارا	قلبہ	ہل	گاؤمیش	بھینس
قرطاس	کاغذ	آفتاب	سورج	چاہ	کنواں	جاموش	بھینسا
کاغذ	کاغذ	خورشید	سورج	گل	مٹی	زنگی بچہ	بھونرا
گوسفند	بکری	غوک	مینڈک	باخہ	کچھوا	سراج	چراغ
سگ	کتا	ضفدع	مینڈکی	عندلیب	بلبل	برنج	چاول
ماہی	[illegible]	[illegible]	بٹیر	بلبل	بلبل	عدس	مسور
گربہ	بلی	[illegible]	[illegible]	ہیموں	شلغا	نخود	چنا
حربا	گرگٹ	شبر	ناہر	[illegible]	[illegible]	[illegible]	دہان
راسو	نیولا	یوز	چیتا	خرس	ریچھ	[illegible]	[illegible]
عنکبوت	مکڑی	پلنگ	چیتا	شغال	گیدڑ	آرد	آٹا
قلم	قلم	انجم	تارا	فلفل دراز	پیپل	مادہ گاؤ	گائے

الفاظ	معنی	الفاظ	معنی	الفاظ	معنی	الفاظ	معنی
زاغ	کوّا	گرگ	بھیڑیا	گنجشک	چڑیا	طعام تیار شدہ	کھانا تیار ہے
کلاغ	کوا	روباہ	لومڑی	آہو	ہرن	چند توقف است	کتنی دیر ہے
زغن	چیل	پروانہ	پتنگا	غزال	ہرن کا بچہ	آب بیار	پانی لا
غلیواز	چیل	زنبور	بھڑ	دراج	تیتر	می آرم	لاتا ہوں میں
طاؤس	مور	شپر	چمگادڑ	تذرو	بٹیر	چہ میخورد	کیا کھاتا ہے
مور	چیونٹی	ملخ	ٹڈی	موش خرما	گلہری	شیر برنج	کھیر
مار	سانپ	نہنگ	مگر	موش	چوہا	چہ می نوشی	کیا پیتا ہے

الفاظ	معنی	الفاظ	معنی
آب سرد	پانی ٹھنڈا	او را سزا دہند	اوسکو سزا دیں
کجا میروی	کہاں جاتا ہے تو	نان خواہم خورد	روٹی کھاؤنگا میں
سوئے بازار	طرف بازار کے	نان با نانک بدست بگیر	روٹی اور چپکے سے مکئی بھی
لوح بشو	تختی دھو	آب خواہم نوشید	پانی پیونگا میں
می شوم	دھوتا ہوں میں	بگیر و بنوش	[illegible]
دو دست بشو	[illegible] ہاتھ کے کو	[illegible]	[illegible] جاتا ہے تو
انار شیریں	[illegible]	[illegible] نشانہ میزنم	بندوق سے نشانہ مارتا ہوں
شخصے گاؤمیش میبرد	ایک آدمی بھینس لیجاتا ہے	کتاب کدام میخوانی	کونسی کتاب پڑھتا ہے
سقہ را بگو کہ آب	بہشتی کو کہو کہ پانی	گلستان و بوستان	گلستان اور بوستان
از چاہ کشیدہ بیارد	کوئیں سے کھینچکے لادے	می خوانم	پڑھتا ہوں میں

الفاظ	معنی	الفاظ	معنی
نرگاو علف نمیخورد	بیل چارہ نہین کہاتا	چرا استادی	کسواسطے کہڑا ہی تو
در شکم درد است	پیٹ مین درد ہے	برائے شفق مددگار پرشاد	واسطے مہربان مددگار پرشاد
آب زنجبیل بنوش	پانی سونٹھ کا پی	از بازار چہ آوردی	بازار سے کیا لایا تو
برائے شاشہ کردن	واسطے پیشاب کرنیکے	دو جفت شطرنج	دو جوڑی شطرنج کے
خواہم رفت	جاؤنگا مین		
ترا ضرورت نیست	تجکو ضرور نہین ہے	فردا چرا	کل کسواسطے
حیلہ میکند	بہانہ کرتا ہے	نیامدی	نہ آیا تو
برائے غسل	واسطے نہانیکے	بباعث عدم فرصت	ساتھ سبب نہونے
میروم	جاتا ہون مین	〃	فرصت کے
بروز زود بیا	جا اور جلد آ	لحم خواہم پزاند	گوشت پکاؤنگا
پسر تو گفتن من	لڑکا تیرا کہنا میرا	〃	〃
نمی شنود	نہین سنتا ہی	بپز بپزند	پکا

فصل دوم در القاب و آداب

القاب باپ کو	قبلہ و کعبہ خداوند نعمت دو جہان دام اقبالہ۔
آداب باپ کو	بعد ادائے آداب قدمبوسی عرض خدمت فیضدرجت میگرداند۔
القاب چچا کو	جناب عمو صاحب فیض بخش غریبان سلامت۔
آداب چچا کو	بعد تمنائے حصول قدمبوسی معروض میدارد۔
القاب دادا کو	دادا صاحب [illegible]

القاب لڑکے کو	فرزند دلبند جگر پیوند زاد عمرہ
آداب لڑکے کو	بعد ترقی مدارج مطالعہ خاطر عزیز باد
القاب داماد کو	برخوردار راحت آثار میاں محمد نثار زاد علمہ و قدرہ
آداب داماد کو	بعد طول حیات و ترقی درجات واضح باد۔
القاب بڑا سالا	جناب برادر صاحب پشت پناہ برادران سلامت۔
آداب بڑا سالا	مراتب تعظیم واقعا بعد تسلیم بجا آوردہ معروض میدارد۔
القاب چھوٹا سالا	برادر بجان برابر بلکہ از جان بہتر و خوشتر طال عمرہ
آداب بڑا سالا	بعد از دعائے مزید حیات مطالعہ نمایند
القاب بھتیجہ کو	نور نظر لخت جگر در حفظ الہی بودہ شاد کام باشند۔
آداب بھتیجہ کو	بعد ادعیہ وافیہ شوق دیدار مکشوف باد۔
القاب بھانجہ کو	قوت بازو و اخلاص بنیاد سعادت نشان طول عمرہ
آداب بھانجہ کو	بعد دعائے سحری واضح خاطر باد۔
القاب شاگرد کو	تلمیذ عزیز خوش کردار سعادت آثار زاد توفیقہ
آداب شاگرد کو	بعد دعائے ترقی علم و توفیق عمل واضح باد۔
القاب ماں کو	والدہ صاحبہ مشفقہ مکرمہ سلامت۔
آداب ماں کو	بعد آرزوئے حصول سعادت قدمبوس التماس میدارد۔
القاب نانی کو	نانی صاحبہ مکرمہ معظمہ دام مجدہا۔
آداب نانی کو	بعد تقدیم لوازم عبودیت عرض خدمت میدارد۔
القاب ساس کو	خوشدامن صاحبہ شفقت فرمائے نیازمندان زاد لطفہا۔
آداب ساس کو	بعد بجا آوری لوازم عبودیت و شکر الطاف و عنایت التماس میدارد۔

القاب بیوی کو	انیس خاطر غمگین تسکین بخش دل اندوہگین سلامت۔
آداب بیوی کو	بعد بیان اشتیاق ملاقات واضح باد۔
القاب بڑی سالی کو	جناب ہمشیرہ صاحبہ عنایت فرمائے نیازمندان سلامت
آداب بڑی سالی کو	پس از تقدیم آداب ضروری بموقف التماس میدارد۔
القاب بڑی بہن کو	ہمشیرہ صاحبہ مکرمہ معظمہ دام عظمتہا۔
آداب بڑی بہن کو	بعد ادائے مراسم اطاعت عرض میدارد۔
القاب چھوٹی بہن کو	ہمشیرہ عزیزہ دامت الطافہا۔
آداب چھوٹی بہن کو	بعد دعائے چاندرازی واضح باد۔
القاب لڑکی کو	قرۃ باصرہ نور چشمی بی بی احمدی طول عمرہ۔
آداب لڑکی کو	بعد دعائے فراوان ترقی مدارج واضح باد۔
القاب چھوٹی سالی کو	خواہر نیک اختر دام لطفہا۔
آداب چھوٹی سالی کو	بعد دعائے سعادتمندی واضح باد۔

فصل سوم در رقعات

رقعہ اول قبلہ و کعبہ برحق من سلامت۔ بعد آداب دولت قدمبوسی معروض میدارد کہ بفضلہ تعالے دریں جا خیریت است و صحت مزاج اعلیٰ از درگاہ حق تعالے شب و روز مستدعیست احوال این جا بدین منوال کہ درین ایام فرخندہ التیام فدوی بعہدہ مدرسی رسیدہ و از سرکار دولت مدار تنخواہ مبلغ پندرہ روپیہ مقرر شدہ خود بدولت جمع فرمایند و مدام از خیر و عافیت مزاج مطلع فرمودہ باشند زیادہ نیاز

رقعہ دویم - برخوردار نور چشم راحت جان طول عمرہ - بعد دعائے خیر
مطالعہ نمایند کہ درینجا بخیریم و خورسندی مزاج آن عزیز دائما چنان جانفشانی بکار
کرمی برایشان آفرین گار جہان روز بروز بہ ترقی مدارج رساناد - رقعہ سویم
برخوردار راحت جان میان عبد الوہاب زاد اللہ عمرہ - بعد طول حیات و ترقی علوم مطالعہ
نمایند - کہ از نزد ایشان رخصت گشتہ بمقام بٹھہ پور شب گزرانیدم و صبح روانہ شدہ
بمقام مین پوری رسیدم - اکنون از فضل مجیب الدعوات بنا بر تعلیم طفلان جناب
مرزا قلب حسین صاحب تحصیلدار بمشاہرہ مبلغ بست روپیہ علاوہ خوراک مقرر شدم
آن عزیز اندیشہ نکنند و مدام از احوال خیریت اطلاع میدادہ باشند - رقعہ چہارم
جناب پدر بزرگوار برحق من سلامت - زمین نیاز بفرق عبودیت سودہ معروض
خدمت سامی میگرداند - سرفراز نامہ ورود فرمود چون آنجناب ارقام فرمودہ اند
کہ برائے تعلیم طفلان تقرر بمشاہرہ بست روپیہ شدہ خدا امیدانند کہ فدوی را
چنان خرمی حاصل گردید کہ زبان قلم از بیانش قاصر آنخداوند تعالی ذات بابرکات
را بسر فدویان قائم داراد - رقعہ پنجم حضرت عموی مجمع اشفاق
زاد اللہ اقبالہ - بعد وظائف نیاز و ادائے آداب عبودیت عرض میدارد کہ درین
سال بباعث افتادن خشک سالی از اسامیان دیہہ روپیہ وصول نمیشود
گر . ز کہ زر از کجا دادہ شود کہ یک تخم ہم از زمین برنیاوردہ مگر در سال آیندہ
فدوی را امید است کہ قسط
زر حصول بیاد
از نزد خود در فوطہ خانہ داخل کنند انشاء اللہ تعالی
از اسامیان وصول خواہد شد زیادہ چہ عرض نماید - رقعہ ششم

برخوردار همایون فال بلند اقبال بعافیت باشند بعد دعاے فلاح وتمناے صلاح واضح
باد که نامه ایشان دررسید از مطالعه اش احوال دریافت شد عزیز از سرکار در خزانه
داخل نموده شد اکنون از دستک سرکار اندیشه نیست مگر آن عزیز را باید که تاکید شدید
در تحصیل زر نمایند که درین سال قدرے روپیه بکسے نوع از اسامیان وصول
نشود باقی روپیه در سال آینده وصول خواهد شد اگر درین وقت هیچ یک
از اسامیان نخواهند گرفت بسال دیگر زر فراوان بر آسامیان خواهد ماند بوقت
دادن روپیه آسامیان را ناگوار خواهد گذشت واگر درین سال چندے روپیه
وصول خواهد شد بسال آینده زر حصول قلیل خواهد ماند دران وقت اگر
آسامیان را در دادن روپیه ملال نخواهد بود زیاده والدعا - رقعه هفتم

جناب حکیم صاحب افلاطون زمان سلامت - بعد سلام علیک التماس میدارد
که درین ولا طبیعت این احقر بعارضه بخار علیل شده ودرینجا طبیبے نیست که علاج
نمایم ازین جهت جناب را تکلیف میدهم که نظر عنایت فرموده براے دو سه روز
تشریف آرند وعلاج نمایند انشاء الله تعالے در خدمت سامی قصور نخواهد
شد - امید که بفور ملاحظه عریضه هذا در تشریف آوردن توقف نفرمایند
زود تر از زود تر آیند زیاده بجز شوق چه نویسد - رقعه هشتم

بهائی صاحب خداوند نعمت فیاض زمان جناب بهائی دوارکا پرشاد صاحب
زاد عنایتکم - بعد تسلیم وشوق ملاقات مطلب دلی میگرداند که چند قطعه نوازشنامه
درباره رخصت همشیره صاحبه ورود شدند دریولا رخصت کنانیدند چه باعث
واراده ایشان را شتابی نباید کرد انشاء الله تعالے بعد فراغ شادی همشیره عزیزه

که در ماه جیٹھ قرار یافته است رخصت خواهم گرد زیاده بجز اشتیاق
قدمبوسی چه عرض نماید۔ رقعهٔ نهم برادر عزیز القدر طول عمره۔
بعد ترقی علم و حصول مطالب واضح باد خط بهجت نمط بسبیل ڈاک
رسید از حالات مطلع گردانید چون ایشان تحریر کرده اند که درین روزها
رخصت نمی تواند شد۔ بعد فراغ شادی همشیره عزیزه خواهد شد این امر اهم
منظور است باید که بعد فراغ شادی رخصت ضرور بالضرور نمایند۔ رقعهٔ دهم
محب یکرنگ دوست با فرهنگ سلامت۔ تسلیم و نیاز بجا آورده بدعا میگراید که ایشان
درینولا قصه ستم ناماں بعبارت اردو نظم کرده اند هر که دید پسندید با استماع این
جشن فراوان خرمی رو نمود و مشتاق دیدن قصه مذکور گردانید امید که یک جلد برائے
بنده عنایت فرمایند بعید از نوازش نخواهد بود زیاده والسلام رقعهٔ یازدهم
نوازش فرمائے من سلامت۔ شفقت نامهٔ محبت آمود ورود فرمود بابت
شریف یک جلد قصه ستم ناماں بسبیل ڈاک ارسال کرده شد یقین که خواهد
رسید۔ از رسیدش مطلع نمایند۔ رقعهٔ دوازدهم۔ والده صاحبهٔ شفقت
فرمائے نیازمندان زاد افضالها سر نیاز بر آستانه خاک بوسی نهاده التماس
میدارد از روزیکه [illegible] قدمبوسی مهجور شده باین صوب آمده ام از خیر و عافیت
[illegible] والاصفات [illegible]
ملاحظه رقیمه نیاز از صحت و تندرستی مزاج فرمایند زیاده آداب۔ رقعهٔ سیزدهم
نور چشمی راحت جان مد عمرها۔ بعد ادعیه وافیه مطالعه نمایند شنیده ام که ایشان در
علم چنان محنت مینمایند که هر یکے کلمه تحسین بر زبان می آرد مناسب که همچنین

طلبیت از دست ندہند و روز بروز در علم ترقی بکار برند چراکہ فضیلت علم بسیار ست و صاحبدلان توصیف علم بسیار نمودہ اند چنانچہ شیخ سعدی شیرازی علیہ الرحمتہ میفرمایند فرد

چو شمع از پئے علم باید گداخت
کہ بے علم نتوان خدا را شناخت

رقعہ چہاردہم

خوشدامن صاحبہ معظمہ مکرمہ دامت اقبالہا ۔ پشت خدمت خم ساختہ التماس بموقف حضور میگرداند ۔ از روزیکہ قرۃ العین غلام حسین درینجا آمدہ است طبیعت او علیل میماند ہرچند علاج نمودہ شد مگر یکیسو دارد صحت نمی شود ۔ بخیال من اکثر مے آید کہ از تبدیل آب و ہوا بیماری روزافزون است ۔ لہذا التماس نماید کہ برخوردار مذکور را آدم فرستادہ بخدمت خود طلب فرمایند ۔ اگر فساد آب و ہواست انشاء اللہ تعالیٰ رفع خواہد شد ۔ زیادہ آداب

رقعہ پانزدہم

عصمت بنیاد عفت نہاد سلامت ۔ اشتیاقیکہ بدیدار تو دارد دل من ٭ دل من داند و من دانم و داند دل من ٭ ناچار از آن درگذشتہ بمدعائے پردازم خط مرسلہ رسید چونکہ درباره شادی برخوردار فہیم اللہ سجادہ عبدالرحمن قرار یافتہ است صلاح پرسیدہ اند را ... بیکند باید کہ یک ق... ... ... بیائند و برادر عزیز اللہ سبحان محمد حسن فرستادہ او را طلب نمایند کہ از آمدن برادر عزیز انتظام شادی درست خواہد شد و انتظار آمدن من نباید کشید چراکہ درین ایام از کار سرکار فرصت یکساعت دشوار و ایشان را باید کہ از تاریخ شادی پانزدہ یوم پیشتر اطلاع

سازند که خرچ بنابر شادی فرستاده شود۔ رقعه شانزدهم۔
همشیره صاحبه معظمه مکرمه زاد نوازشها۔ بعد اظهار تمنائے پابوسی معروض میدارد
وقتیکه از خدمت شریف مرخص شده اینجا آمده تلاوت قران شریف نمیشود باعث
این است که از غفلت بنده کلام الله بر مکان مانده متصدع خدمت ام که جلد
قرآن مجید بدست ماموں حسین بخش صاحب روانه فرمایند که در تلاوت نقصان
نباشد و خرچ مبلغ پنجاه روپیه بدست ماموں صاحب ارسال خواهم کرد وقتیکه زر
وصول باشد از رسیدش مطلع فرمایند۔ رقعه هفدهم۔ همشیره عزیزه
سن طال عمرها۔ بعد دعائے مطالعه نمایند۔ خط الشان به طلب تنبیه النساء رسیده
دل را مسرور گردانید کتاب مذکور بدست نور چشم فرزند علی روانه کرده میشود و باید که در
جستجوئے مسائل و غیره مانند که از دیدن چنین کتاب هائے جان روشن
میگرداند۔ رقعه هجدهم۔ خواهر زاده نیک اختر سلمه۔ بعد دعائے
حسن عافیت واضح باد نامه شما افزا در طلب دو تهان تنزیب رسید موجب
نشاط و خرمی گردانید وقتیکه سمت کانپور خواهم رفت از انجا تهان مذکوره خریده
برائے شما خواهم فرستاد خاطر جمعی دارند۔ رقعه نوزدهم۔
نور چشمی لخت جگر بعافیت باشند۔ نامه الیشان درباره طلب کتب عربیه
بکمال بهجت و شادمانی رسید۔ درینجا کتب عربیه بدست نمے آید برائے شما
چند کتب از شهر دهلی تلاش کنانیده خواهم فرستاد باقی خیریت۔
رقعه بستم۔ نور چشمی نیک اطوار طال عمرها۔ بعد دعائے خورسندی
مزاج واضح باد شنیده ام که درین ولا الیشان بد سگاری چنان مهارت بهم

سا نیده که هر سمت صدائے آزیون برے آید باید که روز بروز ترقی نمایند
دقول شخصے از دست ندہند۔ بمضمون

کمکمال کن که عزیز جہان شوی

والیشان را مناسب که بوقت طلوع آفتاب دو پاره قرآن مجید ہر روزه
تلاوت نمایند بعد ازان بدستکاری مشغول باشند زیاده دعا۔

بالگوبند ماتھرکا عجیب و غریب خوشبودار منجن دانتون کا تیس سال کے تجربہ سے اسکو ہر خاص و عام نے مفید پایا ہی

جو صاحب سردی پانی و کہٹائی وغیرہ بلا تکلیف اور کل دانتون مین ہونے کے کہایا پیا چاہتے ہین منھ اور دانتون کو صاف اور مجلا رکہنا پسند کرتے ہین اور دانتون کی بیماریون مثل جنبیدگی خون دانتون اور ورم مسوڑون درد دانت و ڈاڑہ بو دے پن دہہا لگام دوبالی تکالیف سے محفوظ رہا چاہتے ہین تو اونکو اس سریع التاثیر و بے ضرر دیسی بوٹیون سے بنائے ہوئے باریک خوشرنگ منجن کا استعمال ضرور کرنا چاہئے یہ منجن خوبصورت پڑیون مین بکتا ہے پرچہ مطبوعہ جسمین عہدہ دار انگریز معززہندوستانیون کے سارٹیفکٹ اثبات فوائد منجن معہ ترکیب استعمال درج ہے ہر پڑیہ کے اندر رکہا ہوتا ہے ہر موسم اور ہر ملک مین ہر شخص کے مزاج کے موافق آتاہے شرطیہ مفید الاثر ہے قیمت پڑیہ کلان پانچ تولہ منجن ۸؍ اور ایک تولہ کی قیمت ۲؍ بلا محصول ڈاک مقرر ہے

المشتہر

ہرگوبند ماتھر پیپل منڈی آگرہ